

C-kurssi syksy 2010

Päivi Kuuppelomäki

Viikko 1

Kurssin rakenne

- Luennot: ti 10-12
- Laskuharjoitukset
- Itseopiskelua
- Harjoitustyö
- Kurssikoe
- Kurssikirja:
Müldner: C for java programmers

Viikkoaikataulu

- Viikko 1 – kääntäminen, linkitys, tyypit, rakenteet, makrot
- Viikko 2 – tekstitiedostot, funktiot
- Viikko 3 – osoittimet
- Viikko 4 – tietueet ja joukot
- Viikko 5 – merkkijonot, taulukot
- Viikko 6 – moduulit ja kirjastot

Laskuharjoitukset ja omatoiminen opiskelu

- Tehtävät tulevat kurssin [www-sivulle](#)
- Luennoilla käsitellään hankalampia asioita ja osa helpommista jää omatoimisesti opiskeltavaksi, näistä asioita on lista harjoitusten lopussa

Harjoitustyö

- Aiheet tulevat saataville verkkosivuille
- Harjoitustyö palautetaan viimeistään 2. periodin ensimmäisen viikon lopussa
- Harjoitustyöstä palautetaan aiemmin yksi moduuli, josta saa vertaisarvioita

Kurssikoe

- To 21.10. klo 16-19 saleissa A111 (TARKISTA!)
- Tehtävätyypit
 - Laskarien kaltaisia
 - Tee ohjelma
 - "Mitä virheitä oheisessa ohjelmassa"
 - ym.
- Teemat: osoittimet, tiedostot, taulukot, tietueet, merkkijonot, komentoriviparametrit

C-kielen yleisperiaate:

Ohjelmoija tietää mitä tekee!

- Kieli ei estä 'hölmöilyjä' – ohjelmoija voi kirjoittaa varsin kryptistä koodia, jos haluaa
- Huolimattomuusvirheiden etsintään kuluu paljon aikaa
- Ei olioita, jotka piilottavat rakenteita
- Osoittimet tärkeä osa kielen käyttöä
- Sopii koneen läheiseen ohjelmointiin, koska tehokas kääntäminen konekielille osataan
- Esimerkiksi Linux on ohjelmoitu C:llä

Comparison of C and Java

- ◆ *primitive data types*: character, integer, and real
In C, they are of different sizes,
there is no Unicode 16-bit character set
- ◆ *structured data types*: arrays, structures and unions.
In C, arrays are static
there are no classes
- ◆ *Control structures* are similar
- ◆ *Functions* are similar

Comparison of C and Java

- ◆ Java references are called pointers in C.
- ◆ Java constructs missing in C:
 - packages
 - threads
 - exception handling
 - garbage collection
 - standard Graphical User Interface (GUI)
 - built-in definition of a string
 - standard support for networking
 - support for program safety.

Ohjelmointityyli

- Pyri kirjoittamaan selkeää koodia ja käytä Java-kursseilla opittua tyyliä
- Tiiveys ja kryptisyys ei ole itseisarvo ja sillä ei saa lisäpisteitä

```
do {  
  if (scanf("%d", &i) !=1 ||  
      i == SENTINEL)  
    break;  
  if (i>maxi)  
    maxi = i;  
} while (1);
```

```
void show (char *p) {  
  char *q;  
  printf("[ ");  
  for (q=p; *q != '\0'; q++)  
    printf("%c ", *q);  
  printf("]\n");  
}
```

Ohjelmointiprosessi

- Ohjelman kirjoittaminen
 - sopiva tekstinkäsittelyohjelma tai editori
- Kääntäminen
 - valitaan oikea kääntäjä
- Linkitys
 - käännetty ohjelmamoduuli yhdistetään muihin
- Suorittaminen
 - valmiin ohjelman suorittaminen

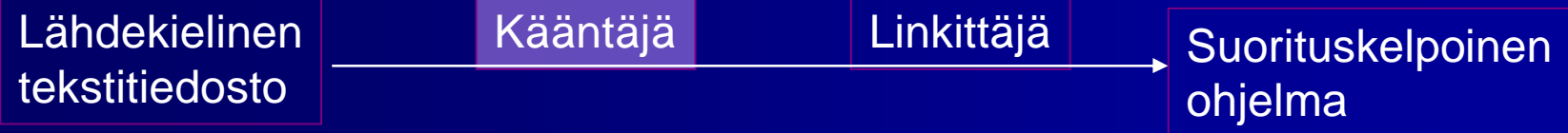
Ohjelman kirjoittaminen

- Käytettävän ohjelman on tuotettava *tavallinen tekstitiedosto*.

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

- Mahdollisia ohjelmia
 - emacs: aukeaa omaan ikkunaan
 - Muista käynnistää komentotulkista komennolla emacs & niin ei komentotulkki jää suotta varatuksi
 - Kate
- Näiden ohjelmien käyttöä ei kurssilla opeteta

Kääntäminen

- Laitoksen Linux ympäristössä on käytössä gcc (myös komento cc toimii)

```
kuuppelo@wrl-130: ~$ which gcc
/usr/bin/gcc
kuuppelo@wrl-130: ~$ ls -l /usr/bin/gcc
-rwxr-xr-x 2 root root 195844 May 26 02:34 /usr/bin/gcc*
kuuppelo@wrl-130: ~$ gcc -dumpversion
4.1.2
```

gcc --help

Usage: gcc [options] file...

Options:

- pass-exit-codes Exit with highest error code from a phase
- -help Display this information
- -target-help Display target specific command line options
(Use '-v --help' to display command line options of sub-processes)
- dumpspecs Display all of the built in spec strings
- dumpversion Display the version of the compiler
- dumpmachine Display the compiler's target processor
- print-search-dirs Display the directories in the compiler's search path
- print-libgcc-file-name Display the name of the compiler's companion library
- print-file-name=<lib> Display the full path to library <lib>
- print-prog-name=<prog> Display the full path to compiler component <prog>
- print-multi-directory Display the root directory for versions of libgcc
- print-multi-lib Display the mapping between command line options and
multiple library search directories
- print-multi-os-directory Display the relative path to OS libraries
- Wa,<options> Pass comma-separated <options> on to the assembler
- Wp,<options> Pass comma-separated <options> on to the preprocessor
- Wl,<options> Pass comma-separated <options> on to the linker
- Xassembler <arg> Pass <arg> on to the assembler
- Xpreprocessor <arg> Pass <arg> on to the preprocessor
- Xlinker <arg> Pass <arg> on to the linker

gcc -help (jatkuu)

-save-temps	Do not delete intermediate files
-pipe	Use pipes rather than intermediate files
-time	Time the execution of each subprocess
-specs=<file>	Override built-in specs with the contents of <file>
-std=<standard>	Assume that the input sources are for <standard>
-B <directory>	Add <directory> to the compiler's search paths
-b <machine>	Run gcc for target <machine>, if installed
-V <version>	Run gcc version number <version>, if installed
-v	Display the programs invoked by the compiler
-###	Like -v but options quoted and commands not executed
-E	Preprocess only; do not compile, assemble or link
-S	Compile only; do not assemble or link
-c	Compile and assemble, but do not link
-o <file>	Place the output into <file>
-x <language>	Specify the language of the following input files Permissible languages include: c c++ assembler none 'none' means revert to the default behavior of guessing the language based on the file's extension

Options starting with -g, -f, -m, -O, -W, or --param are automatically passed on to the various sub-processes invoked by gcc. In order to pass other options on to these processes the -W<letter> options must be used.

Käännetään

- Käännetään

gcc helloworld.c

tai

*gcc -o helloworld *

helloworld.c

- Tässä tehdään

- esiprosessointi

- varsinainen käänös

- ja

- linkitys

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

- ja näin syntyi
suoritettava
tiedosto

a.out

tai

helloworld

gcc -v helloworld.c

Reading specs from /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/specs

Configured with: ../configure --prefix=/usr --mandir=/usr/share/man --infodir=/usr/share/info --enable-shared --enable-threads=posix--disable-checking --with-system-zlib --enable-__cxa_atexit --disable-libunwind-exceptions --enable-java-awt=gtk --host=i386-redhat-linux

Thread model: posix

gcc version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3)

/usr/libexec/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/cc1 -quiet -v helloworld.c -quiet -dumpbase helloworld.c -auxbase helloworld -version -o /tmp/niklande/cc1k6oOu.s

ignoring nonexistent directory "/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../i386-redhat-linux/include"

#include "..." search starts here:

#include <...> search starts here:

- /usr/local/include
- /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/include
- /usr/include

End of search list.

GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3) (i386-redhat-linux)

compiled by GNU C version 3.4.2 20041017 (Red Hat 3.4.2-6.fc3).

GGC heuristics: --param ggc-min-expand=98 --param ggc-min-heapsize=129136

as -V -Oy -o /tmp/niklande/ccQshiJR.o /tmp/niklande/cc1k6oOu.s

GNU assembler version 2.15.90.0.3 (i386-redhat-linux) using BFD version 2.15.90.0.3 20040415

/usr/libexec/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/collect2 --eh-frame-hdr -m elf_i386 -dynamic-linker /lib/ld-linux.so.2 /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../crt1.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../crti.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/crtbegin.o -L/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2 -L/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2 -L/usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../tmp/niklande/ccQshiJR.o -lgcc --as-needed -lgcc_s --no-as-needed -lc -lgcc --as-needed -lgcc_s --no-as-needed /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/crtend.o /usr/lib/gcc/i386-redhat-linux/3.4.2/../../../../crtn.o

gcc -ansi -pedantic -Wall

- Optioilla `-Wall` ja `-pedantic` saa kääntäjän antamaan enemmän varoituksia
- Optio `-ansi` varmistaa että kääntäjä tekee tulkinnot standardin mukaan

```
gcc -ansi -pedantic -Wall -o helloworld helloworld.c
helloworld.c: In function 'main':
helloworld.c:3: warning: implicit declaration of function 'printf'
helloworld.c:3: warning: incompatible implicit declaration of built-in function 'printf'
```

```
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

```
#include <stdio.h>
int main (void)
{
    printf("Hello world \n");
    return 0;
}
```

The diagram illustrates the effect of the `-ansi` option. It shows two versions of a C program. The left version is the original code, which uses `printf` without including the `stdio.h` header. The right version is the code after compilation with `-ansi`, where the compiler has inserted `#include <stdio.h>` at the beginning of the file. Arrows indicate the flow from the original code to the transformed code, and from the transformed code to the compiler output above.

Ohjelmassa useita moduuleja

- Kukin moduuli, käännösyksikkö, kirjasto omassa tiedostossaan
- Käännetään erikseen
`gcc -c main.c`
- Linkitetään yhteen
`gcc -o main.o eka.o toka.o`

Ohjelmassa useita moduuleja

```
/* main.c */  
#include <stdio.h>  
#include "eka.h"  
#include "toka.h"  
int main (void)  
{  
    eka(); toka ();  
    return 0;  
}
```

```
/* eka.c */  
#include <stdio.h>  
#include "eka.h"  
void eka (void)  
{  
    puts(" eka ");  
}
```

```
/* toka.c */  
#include <stdio.h>  
#include "toka.h"  
void toka (void)  
{  
    puts(" toka ");  
}
```

```
/* eka.h */  
  
void eka (void);
```

```
/* toka.h */  
  
void toka (void);
```

```
gcc -c main.c  
gcc -c eka.c  
gcc -c toka.c  
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```

Moduulien kääntäminen – make

- Käsin pitkien käskyjonojen syöttäminen ei ole järkevää
- Käytä siis tiedostoa Makefile
- Suoritettavat komennot ja ohjeet kirjataan säännöiksi tiedostoon

```
kohde: tarvittavat tiedostot
    komento1
    komento2
    ..
    komentoN
```

- Huomaa, että komennot sisennetään tabulaattorimerkillä – EI välilyönneillä!

makefile

```
gcc -c main.c  
gcc -c eka.c  
gcc -c toka.c  
gcc -o ohjelma main.o eka.o toka.o
```


make

- Kirjoita tuo makefile vain kerran
- Käytät sitä useita kertoja

```
# makefile  
CC = gcc -ansi -pedantic -Wall  
ohjelma: main.o eka.o toka.o  
          $(CC) -o ohjelma main.o eka.o toka.o  
eka.o: eka.c eka.h  
        $(CC) -c eka.c  
toka.o: toka.c toka.h  
        $(CC) -c toka.c  
main.o: main.c eka.h toka.h  
        $(CC) -c main.c
```

make --help

Usage: make [options] [target] ...

Options:

- b, -m Ignored for compatibility.
- C DIRECTORY, --directory=DIRECTORY
Change to DIRECTORY before doing anything.
- d Print lots of debugging information.
- debug[=FLAGS] Print various types of debugging information.
- e, --environment-overrides
Environment variables override makefiles.
- f FILE, --file=FILE, --makefile=FILE
Read FILE as a makefile.
- h, --help Print this message and exit.
- i, --ignore-errors Ignore errors from commands.
- I DIRECTORY, --include-dir=DIRECTORY
Search DIRECTORY for included makefiles.
- j [N], --jobs[=N] Allow N jobs at once; infinite jobs with no arg.
- k, --keep-going Keep going when some targets can't be made.
- l [N], --load-average[=N], --max-load[=N]
Don't start multiple jobs unless load is below N.

make --help (jatkuu)

- n, --just-print, --dry-run, --recon Don't actually run any commands; just print them.
- o FILE, --old-file=FILE, --assume-old=FILE
Consider FILE to be very old and don't remake it.
- p, --print-data-base Print make's internal database.
- q, --question Run no commands; exit status says if up to date.
- r, --no-builtin-rules Disable the built-in implicit rules.
- R, --no-builtin-variables Disable the built-in variable settings.
- s, --silent, --quiet Don't echo commands.
- S, --no-keep-going, --stop
Turns off -k.
- t, --touch Touch targets instead of remaking them.
- v, --version Print the version number of make and exit.
- w, --print-directory Print the current directory.
- no-print-directory Turn off -w, even if it was turned on implicitly.
- W FILE, --what-if=FILE, --new-file=FILE, --assume-new=FILE
Consider FILE to be infinitely new.
- warn-undefined-variables Warn when an undefined variable is referenced.

Entä käännöksen jälkeen

- Meillä on suorituskelpoinen ohjelma, mutta toimiiko se?
- Kokeillaan ja testataan
- Etsitään virheitä
 - aputulostukset
 - koodin lukeminen ja miettiminen
 - virheenjäljittimen (debuggeri) käyttö
- Analysoidaan testien kattavuutta (ei tällä kurssilla -> Ohjelmistojen testaus)
 - Tällä kurssilla riittää ns. savutestaus (eli ohjelman toiminta vaikuttaa näiden testien jälkeen stabiililta)

Testaus

- Tavoitteena löytää virheitä
- Mahdollisimman erilaisia syötteitä
- Saa automatisoida (esim. skriptien tai varsinaisten testityökalujen avulla)
ei kuulu tämän kurssin varsinaiseen asiaan
- Tällä kurssilla riittää
 - syötteiden oikeat ja väärät arvot
 - tyypilliset raja-arvot syötteissä (-1,0,1)

Aputulostus

- printf ("Fnimi: Muuttujan nimi %d \n", muuttuja);
- Pyritään kartoittamaan ohjelman toimintaa virhetilanteessa.
- Sijoitetaan tulostuslauseet todennäköisimmän virhekohdan ympärille
- Usein varsinaista virheenjäljitintä kätevämpi tapa muuttujien arvojen tarkasteluun, kunhan virheen sijainnista on joku käsitys etukäteen

Virheenjäljitin gdb

(gdb) help

List of classes of commands:

aliases -- Aliases of other commands
breakpoints -- Making program stop at certain points
data -- Examining data
files -- Specifying and examining files
internals -- Maintenance commands
obscure -- Obscure features
running -- Running the program
stack -- Examining the stack
status -- Status inquiries
support -- Support facilities
tracepoints -- Tracing of program execution without stopping the program
user-defined -- User-defined commands

- Käännös optiolla -g

core dump

- Kaatunut ohjelman tuottaa usein tiedoston, jossa on muistin ja rekisterin tila ohjelman kaatumishetkellä (ns. core dump)
- Näitä voi tarkastella esim. virheenjäljittimellä, jolloin saattaa olla mahdollista katsella muuttujien arvoja ja/tai selvittää missä käskyssä ohjelma oli kaatuessaan.
- *Tämän opiskeleminen jää kotitehtäväksi*